

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เนื่องจากประเทศไทยมีผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) จำนวนมาก โดยกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศกว่า 1.74 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 98.5 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด ซึ่งผู้ประกอบการรายย่อย (SMEs) นี้เป็นกลุ่มที่มีเงินทุนไม่มากนัก ทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากประสบปัญหาการเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุน นับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย ที่นอกจากจะทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถขยายกำลังการผลิตเพื่อพัฒนาต่อ ยอดสินค้าของตนได้แล้ว ยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในวงกว้างระดับประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้เห็นถึงปัญหาการเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนดังกล่าว จึงได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยการร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ..... ขึ้น และมีการพัฒนาแก้ไขร่างฯ ดังกล่าวกระทั่งปัจจุบันพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2558 และมีผลใช้บังคับวันที่ 2 กรกฎาคม 2559 พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาเนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินของประเทศไทยเป็นไปตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แบ่งการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท คือ การจำนำและการจำนอง ซึ่งมีการใช้บังคับมานานกว่า 80 ปี ซึ่งแม้การจำนองตามมาตรา 702 จะระบุให้ผู้จำนองเอาทรัพย์สินไปตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนองเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้รับจำนอง แต่ทรัพย์สินที่ผู้จำนองสามารถนำมาจำนองได้ต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์พิเศษที่มีการจดทะเบียนได้แก่ เรือที่มีระวางตั้งแต่ 6 ตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายบัญญัติให้จดทะเบียนได้เท่านั้น อีกทั้งการบังคับจำนองมีความล่าช้า เนื่องจากเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องดำเนินไปตามระเบียบแบบแผน จึงส่งผลเสียต่อการประกอบกิจการทั้งผู้จำนองและผู้รับจำนอง

ในส่วนการจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747 คือ สัญญาซึ่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยที่สังหาริมทรัพย์สามารถเปลี่ยนมือได้ง่ายและการเปลี่ยนมือ

สังหาริมทรัพย์สามารถกระทำได้โดยง่ายเพียงการส่งมอบการครอบครองหลักการดังกล่าวไม่เปิดช่องให้ผู้ประกอบการนำสังหาริมทรัพย์อย่างเช่น สินค้าคงคลัง วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าเครื่องจักร เรือเดินทะเล ฯลฯ ไปจำหน่ายเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ได้ ทั้งที่สังหาริมทรัพย์ดังกล่าวมีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ เนื่องจากผู้จำหน่ายจำเป็นต้องใช้สังหาริมทรัพย์เหล่านั้นในการประกอบการหากต้องมีการส่งมอบให้แก่ผู้รับจำหน่ายแล้ว จะส่งผลเสียต่อผู้ประกอบการ เนื่องจากผู้ประกอบการไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ ดังนั้น ด้วยข้อจำกัดตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเกิดแนวคิดในการตรากฎหมายขึ้น เพื่อให้มีการนำทรัพย์สินที่มีค่าทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถนำมาจำหน่ายจำหน่ายได้อย่างเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นทรัพย์สินไม่มีตัวตนตามมาตรฐานการบัญชี แต่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ในลักษณะที่ผู้ให้หลักประกันไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับหลักประกัน โดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีระบบการบังคับหลักประกันที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้รับหลักประกัน เนื่องจากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันอยู่ในความครอบครองของผู้ให้หลักประกัน และเพื่อเป็นการลดภาระหน้าที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลและการทำงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีในกระบวนการบังคับหลักประกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถนำเครื่องหมายการค้าของตน ออกใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน

เมื่อพิจารณาตามหลัก Floating Charge ของประเทศอังกฤษ เป็นการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันโดยลูกหนี้นำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ ดังนั้นผู้ให้หลักประกันจึงยังสามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันได้อย่างปกติ รวมถึงจำหน่ายโอนในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้อีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากกรรมสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวยังเป็นของผู้ให้หลักประกันตลอดเวลาจนกว่าจะเกิดการผิดนัดชำระหนี้จึงจะทำให้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกัน ผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันตามหลักกฎหมายประเทศอังกฤษอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้สิทธิในการได้รับชำระหนี้ระหว่างเจ้าหนี้ Floating Charge กับเจ้าหนี้ประเภทอื่นเห็นได้ว่าก่อนมีการบังคับหลักประกันสิทธิของเจ้าหนี้ประเภทอื่นมีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้แบบ Floating Charge เว้นแต่มีข้อตกลงในสัญญาว่าภายหลังทำสัญญาแล้วห้ามไม่ให้ผู้ให้หลักประกันก่อภาระติดพันเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

หลักการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบตามหลักเกณฑ์ Uniform Commercial Code Article 9 ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการทำสัญญาหลักประกัน

การชำระหนี้ โดยเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ด้วยกันทั้งสองฝ่าย สิทธิของเจ้าหนี้ในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ไม่ว่าทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกัน การชำระหนี้จะมีอยู่ในขณะทำสัญญา หรืออาจมีขึ้นในอนาคต โดยมีรูปแบบของสัญญาเป็นการแจ้งบันทึกข้อมูลการก่อสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันเพื่อให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบข้อมูลได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

หลักการการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินตามหลัก Title Transfer Security ของประเทศญี่ปุ่นเกิดจากความยินยอมของคู่สัญญา เนื่องจากผู้ให้หลักประกันเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ดังนั้น ผู้ให้หลักประกันจึงมีหน้าที่ต้องดูแลรักษาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน อย่างเช่นวิญญูชนทั่วไปพึงกระทำแม้ลูกหนี้จะเป็นเพียงผู้ครอบครองแทนเจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันก็ตาม การทำประกันภัยทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนับได้ว่าเป็นการดูแลทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันอย่างหนึ่ง เพื่อให้เจ้าหนี้มั่นใจว่าหากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด สิทธิในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้จะยังคงมีอยู่ และเพียงพอต่อการบังคับชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธินำทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันออกจำหน่ายได้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น แต่หากลูกหนี้ได้ชำระราคาครบถ้วนแล้ว ภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนด ลูกหนี้ชอบที่จะได้รับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันคืนจากเจ้าหนี้ตามกฎหมายเช่นกัน

แม้ว่าพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 จะมีผลใช้บังคับแล้ว แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย จึงยังคงประสบปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของผู้ประกอบการในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันที่มีรูปแบบการจดทะเบียนที่ยุ่งยากซับซ้อน รายการจดทะเบียนที่มีจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้า การขาดข้อมูลที่จะนำมาใช้ประกอบการประเมิน และวิธีการประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้าที่นำมาเป็นหลักประกัน ซึ่งผู้จัดทำได้กล่าวไปแล้วข้างต้นในหัวข้อที่ 4.1-4.2 โดยผู้จัดทำได้เขียนข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ในหัวข้อถัดไป ดังนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 พบว่ามีปัญหาหลายประการ ซึ่งผู้จัดทำขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติ ดังนี้

5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับอุปสรรคในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกัน

1) ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนที่ยุ่งยากในการจดทะเบียนหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558

ขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันทางธุรกิจ เป็นขั้นตอนที่ก่อให้เกิดสิทธิในการใช้ยื่นต่อบุคคลภายนอก เช่นเดียวกับขั้นตอนการทำสัญญาหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินตามหลัก UCC Article 9 ของสหรัฐอเมริกา รวมถึงการจดทะเบียนตามหลัก Floating Charge เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกสามารถตรวจสอบข้อความที่จดทะเบียนได้เท่านั้น จึงไม่ควรมีขั้นตอนการจดทะเบียนที่มากเกินไปอันจะก่อให้เกิดความล่าช้าในการเข้าสู่กระบวนการตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ผู้จัดทำเห็นว่า ควรลดขั้นตอนการจดทะเบียนบางขั้นตอนเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพในการในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้รวดเร็วโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาระบบเงินทุนนอกระบบ

2) ปัญหาเกี่ยวกับรายละเอียดการจดทะเบียนหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ที่มีรายละเอียดมาก

จากการพิจารณาในส่วนของการรับจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาตรา 18 นั้น ผู้จัดทำเห็นว่า ข้อมูลที่ต้องระบุไว้ในรายการจดทะเบียน มีรายละเอียดมากจนเกินไป จึงควรกำหนดรายการจดทะเบียนเฉพาะในส่วนที่มีความจำเป็นเท่านั้น อีกทั้งในส่วนของการระบุข้อมูลในรายการจดทะเบียนไม่ครบถ้วน ไม่ควรมีผลกระทบต่อขนาดกำหนดให้เจ้าพนักงานทะเบียนไม่รับจดทะเบียนหลักประกันการชำระหนี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อฝ่ายผู้ให้หลักประกันและฝ่ายผู้รับหลักประกันอย่างมาก เนื่องจากทำให้ผู้รับหลักประกันไม่ใช่เจ้าหนี้มีประกัน อันจะส่งผลให้ได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ ซึ่งแตกต่างจากการจดทะเบียนตามหลัก UCC Article 9 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำหนดให้การดำเนินการจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน UCC Article 9 (Secured Transaction) แห่ง Uniform Commercial Code เป็นการจดทะเบียนโดยสังเขป โดยถือเสมือนเป็นการบอกกล่าวว่าได้มีการก่อหลักประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินเกิดขึ้นแล้ว และใครเป็นผู้มีสิทธิเหนือหลักประกันเท่านั้น อีกทั้งผลของการระบุข้อมูลในรายการจดทะเบียนไม่ครบถ้วน ไม่ส่งผลกระทบต่อเจ้าหนี้หลักประกันนั้น เป็นอันเสียไป ซึ่งจะส่งผลดีแก่ผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกัน

5.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้า

1) ปัญหาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้าที่นำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ

ในส่วนนี้ผู้จัดทำเห็นว่า การที่สถาบันการเงินว่าจ้างให้บริษัทเอกชนเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน โดยสถาบันการเงินจะใช้บริการบริษัทเอกชนเฉพาะบริษัทในเครือที่สถาบันการเงินกำหนดเท่านั้น โดยส่วนใหญ่บริษัทผู้ประเมินจะมีความเคยชินกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินจำพวกอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินที่จับต้องได้ อย่างเช่น บ้าน ที่ดิน อาคารชุด ทำให้การประเมินไม่ได้รับความเชื่อถือและไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ข้อมูลที่มีจึงอาจถูกบิดเบือนจากความเป็นจริง จนอาจนำไปสู่การ น้อยลงได้โดยง่าย กรณีที่มีการนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันทางธุรกิจถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย เนื่องจากในการปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการทางสถาบันการเงินจะพิจารณาจากความเป็นไปได้ในการดำเนินธุรกิจ การสร้างรายได้ในอนาคตของผู้ประกอบการ รวมถึงความเหมาะสมของแผนงาน ใช้เงิน ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ประกอบการ ผู้จัดทำเห็นว่ากรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ควรมีการออกกฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่มีประสบการณ์การประกอบวิชาชีพ โดยต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมตามที่กรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนด เป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ในการนี้ควรมีการจัดตั้งองค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชนเข้ามาควบคุมการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอีกทางหนึ่ง

2) ปัญหาวิธีการประเมินมูลค่าที่เหมาะสมเครื่องหมายการค้า

ผู้จัดทำเห็นว่า กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ควรมีการกำหนดให้มีการประกาศกฎกระทรวงเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้า โดยกำหนดวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเป็นหลักประกันไว้เป็นการเฉพาะ ว่าการประเมินมูลค่าวิธีใดเหมาะสมกับลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพการประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้ามีหลักเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน เป็นมาตรฐานเดียวกันว่าทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทควรใช้หลักการประเมินมูลค่าโดยวิธีใด ซึ่งวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นที่เหมาะสม 3 วิธีหลัก คือ

1. การประเมินจากต้นทุน (Cost Approach)
2. การประเมินจากราคาตลาด (Market Approach)
3. การประเมินจากรายได้ (Income Approach)

นอกจากปัญหากระบวนการนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ปัญหาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าเครื่องหมายการค้า และปัญหาวิธีการประเมินมูลค่าที่เหมาะสมเครื่องหมายการค้าซึ่งผู้จัดทำได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น ยังพบว่าพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติบางประการ เช่น ความน่าเชื่อถือ รวมถึงความพร้อมของผู้บังคับหลักประกันกรณีมีการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ นับเป็นอีก

ประเด็นหนึ่งที่อยู่จัดทำให้ความสนใจและเห็นว่าน่านำมาพิจารณา เนื่องจากผู้บังคับหลักประกันเป็นวิชาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ดังนั้น ในช่วงแรกที่มีการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาใช้บังคับน่าจะเกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องจำนวนผู้บังคับหลักประกัน ความน่าเชื่อถือของผู้บังคับหลักประกัน อีกทั้งหน่วยงานที่จะเข้ามาดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพผู้บังคับหลักประกัน เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้มีการ นำมาวิเคราะห์ปัญหา เพื่อศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดตามมา